

EKONOMİK GÜVEN ENDEKSİ İLE EKONOMİK BÜYÜME ENDEKSİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Esra DURSUN¹

Öz

Bu çalışmada; tüketici ve üreticilerin geleceğe yönelik beklenti eğilimlerini ölçen ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme arasındaki olası ilişki araştırılmıştır. Ülkelerde ekonomik işleyişin düzgün gitmesi sadece gerçekleşen faktörlere değil, ekonomik birimlerin gelecekle ilgili beklentilerine de bağlıdır. Çalışmada tüketici ve üreticilerin beklentilerini ölçmek için Türkiye İstatistik Kurumu tarafından düzenli olarak hesaplanan ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme endeksi verileri kullanılmıştır. 2012-2023 yılları arası çeyrek dönemlik verilerin kullanıldığı çalışmada verilere Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre Türkiye’de ekonomik güven ile ekonomik büyüme arasında negatif korelasyon tespit edilmiştir. Amprik bulgular, ülkede iktisadi karar vericilerin, ekonomik büyümeye yönelik bir kararı verme noktasında, güven endeksiyle aralarında oluşan negatif korelasyonu da göz önünde bulundurmaları gerektiğine işaret etmektedir. Bununla beraber bulunan sonuçlar, ekonomik güveni yükseltmeye yönelik olarak yapılan çalışmalarda, politika yapıcılara farklı bir bakış açısı sunma noktasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Anahtar Klimeler

Ekonomik Güven
Ekonomik Büyüme
Türkiye
Korelasyon Analizi

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi : 14.03.2024
Kabul Tarihi : 17.07.2024
E-Yayın Tarihi : 15.10.2024
DOI : 10.58702/teyd.1452369

¹Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversite, Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, e-posta: edursun@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6242-4093.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC CONFIDENCE INDEX AND ECONOMIC GROWTH INDEX: THE CASE OF TURKIYE

Abstract

This study investigates the possible relationship between economic confidence index, which measures the future expectations of consumers and producers, and economic growth. Smooth economic functioning in countries depends not only on actual factors but also on the expectations of economic agents about the future. In this study, economic confidence index and economic growth index data, which are regularly calculated by the Turkish Statistical Institute, are used to measure the expectations of consumers and producers. Pearson Correlation Analysis was applied to the data in the study using quarterly data for the period between 2012-2023. According to the findings of the analysis, there is a negative correlation between economic confidence and economic growth in Türkiye. The empirical findings indicate that economic decision makers in the country should take into account the negative correlation between the confidence index and economic growth. In addition, the results play an important role in providing a different perspective to policy makers in their efforts to increase economic confidence.

Keywords

Economic Confidence
Economic Growth
Türkiye
Correlation Analysis

Article Info

Research Article

Received : 14.03.2024
Accepted : 17.07.2024
Online Published : 15.10.2024
DOI : 10.58702/teyd.1452369

Kaynakça Gösterimi: Dursun, E. (2024). Ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme endeksi arasındaki ilişki: Türkiye örneği. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (3), 470-486.

Citation Information: Dursun, E. (2024). The relationship between economic confidence index and economic growth index: the case of Türkiye. *Journal of Society, Economics and Management*, 5 (3), 470-486.

GİRİŞ

İktisadi karar veren bir yatırımcı daima elindeki rasyonel bilgilere göre karar vermez, bazen de duygusal davranıp geleceğe yönelik beklentilerine göre karar verir. Bireylerin beklentiye yönelik aldığı kararlar ekonomide bir risk oluştursa da yatırımcının bu beklentilerine yönelik karara varması iktisat biliminin son yıllarda dikkat çeken konularından biridir. Tüketici güveni ve bu güvene yönelik olarak gerçekleştirilmeyi düşündüğü davranışı, sosyal sermaye kavramı ile birlikte ele alınması gereken konular arasındadır. Özellikle son dönemlerde yaşanan finansal krizlerin kökeninde var olan güven faktörü ve bu faktöre bağlı olarak değişen beklentilerin finansal piyasalar üzerindeki büyük etkisini ortaya koymuştur (Altuntaş ve ark., 2017, s. 143).

Tüketici ve yatırımcıların iktisadi kararlarının arkasında bulunan beklentiler kavramı Klasik iktisadi düşünce tarzının en temel öğelerinden biri durumundadır. Günümüzde bu kavramın var olan gerçek dünyada sapmaya uğraması beraberinde farklı soruları da gündeme getirmiştir. Rasyonel Beklentiler Teorisinde anlatılan rasyonellik ile gerçekte karşılaşılan durum arasındaki farkın giderek daha büyümesi, bilhassa 1929 krizi ile birlikte beklentiler kavramının da literatüre girmesinin yolunu açmıştır. Bu nedenle ünlü bir iktisatçı olan Hayek 1928-1937 tarihleri arasında yapmış olduğu bir araştırmasında beklenti kavramını da araştırma analizine dahil etmiştir. Hayek'in öngörü ile tahmin arasında oluşan denge durumu ve bu dengede beklentilere göre ne olacağı ayrımını oluşturması iktisat bilimi için önemli bir adımdır. Hayek'in ilk adımından sonra onun bu çalışmasından yola çıkarak 1933 yılında Kaldor ve Hick başka bir çalışma yapmıştır. Konusu öngörü, beklentiler, mevcut denge ve istikrar olan bu çalışma Hayek'in araştırmasını farklı bir düzlemde devam ettirmiştir (Young vd., 2004, s. 4-5).

Hayek tarafından başlatılan beklenti kavramının günümüze yansımaları, yatırımcıların güvenilir ekonomik ve güvenilir finansal bilgilere ulaşma çabasını daha yüksek seviyeye çıkarma şeklinde olmuştur. Bu nedenle kredi risk primi ve kredi derecelendirme notları haricinde yetkili merciler tarafından oluşturulan ekonomik güven endeksi ülkede mevcut olan ekonominin ve bekleyişlerin ölçülmesiyle ilgili bilgiler içerdiğinden dolayı finansal birimler tarafından daha fazla istenir hale gelmiştir. Ekonomide öncü göstergeler, iktisadi işlemlerde oluşabilecek dalgalanmaların, gerçekleşmeden önce görülebilmesinde ve iktisadi temsilcilerin gelecek tahminlerine göre uygun pozisyona geçebilmesinde çok mühim bir yere sahiptirler. Ülkemizde öncü göstergelere ilişkin literatürde kullanılan göstergelerden biri olan ekonomik güven endeksidir (Eyüboğlu ve Eyüboğlu, 2017, s. 605)

Çalışmanın amacı ekonomi alanında öncü göstergelerden biri olan ekonomik güven endeksinin ekonomik büyüme ile arasında olası bir ilişkinin varlığını araştırmaktır. Bu ilişki varlığının tespiti üreticilerin, tüketicilerin ve politik karar birimlerinin karar vermeleri noktasında daha isabetli karar verebilmelerine yardımcı olacaktır.

Çalışmanın devam eden bölümlerinde ekonomik güven endeksi ve ekonomik büyümenin 2012-2023 yılları arasındaki durumu aktarılmış, sonrasında literatürde bu alanda yapılan çalışmalar sunulmuş en son ise veri seti, kullanılacak analiz yöntemi, bulunan ampirik bulgular ile bu bulguların sonucu ortaya çıkabilecek olası durumlar tartışılmıştır.

1. Ekonomik Güven Endeksi

Güven kavramı hem medyada hem de iktisadi politika yapıcılarında çok popüler bir konu olmasına rağmen, iktisadi araştırma camiasında çok daha az ilgi çekmiştir. Şimdiye kadar güven konusuyla ilgili gerçekleştirilmiş olan çalışmalar başlıca iki ayrı düşünce kategorisine ayrılmıştır. Bunlardan ilki, güven kavramının daha çok 'hayvani ruh ve içgüdü' tarafından dışsal şok şeklinde yönlendirildiği görüşüdür. Bu görüşe göre güven kavramı mevcut temellerle çok az bağlantılı olmakta daha çok dışsal şoklar tarafından yönlendirilmektedir (Akerlof ve Shiller, 2010, s. 4). Literatürün güven konusunda ikinci görüşü ise güveni içsel bir değişken olarak ele almakta ve ekonomik olarak temel bilgiler tarafından yönlendirildiğini öne sürmektedir. Özetle güven ya dış ya da iç faktörler tarafından yönlendirilmektedir (Acemoğlu ve Scott, 1994, s. 1).

Güven kavramı tanımlanacak olunursa, taahhütlerde bulunma ve bulunulan bu taahhütleri yerine getirme durumudur, Güvenin kilit noktası bu verilen taahhütler konusunda eyleme geçme durumudur (Solomon, 2002, s. 9-11).

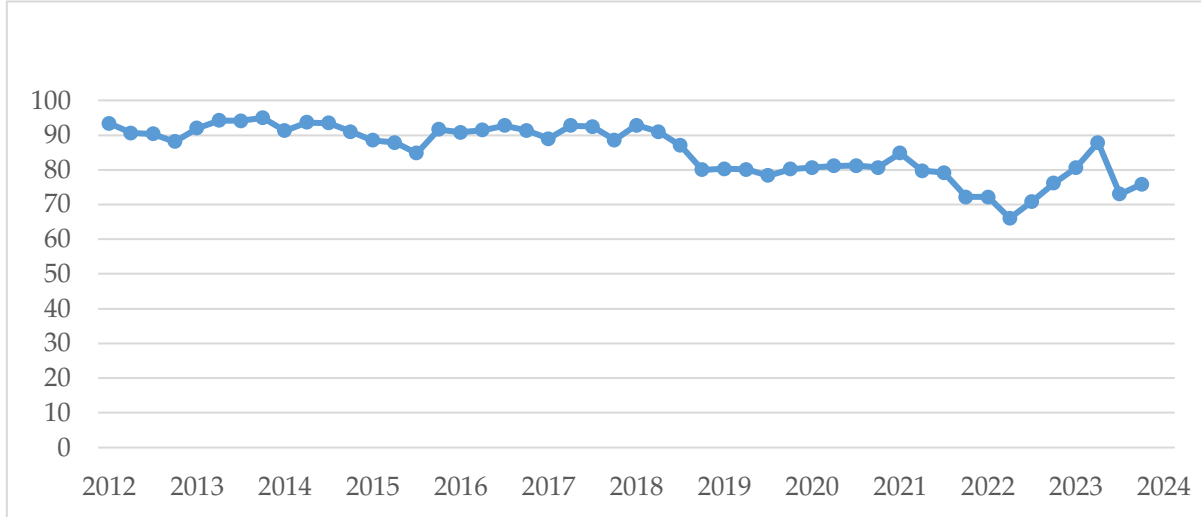
Ekonomik güven endeksi ise, tüketici ve üreticilerin genel ekonomik duruma ilişkin değerlendirme, beklenti ve eğilimlerini özetleyen bileşik bir endeks olup Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hesaplanmaktadır. Ekonomik güven endeksi, tüketici güven endeksi, mevsim etkilerinden arındırılmış reel kesim, hizmet, perakende ticaret ve inşaat sektörleri güven endekslerinin alt endekslerinin ağırlıklı bileşiminden oluşmaktadır (TÜİK, 2024). Ekonomik güven endeksi 0 ile 200 arasında değer almaktadır. Endeksin 100'den büyük olması ekonomide geleceğe yönelik beklentilerin olumlu olduğu, 100'den küçük olması ise geleceğe yönelik beklentilerin olumsuz olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (TÜİK, 2023a).

Güven ile ekonomik büyüme arasında bir ilişkinin varlığına dair yapılan araştırmalarda yaygın olarak ortaya konulan hipotez; bir ülkede güven ortamı mevcutsa, ekonomik büyüme bundan olumlu etkilenir görüşüdür. Güven kavramını da içerisine alan sosyal sermaye konusu bir ülkenin iktisadi olarak büyümesinde etkiye sahip olan kişi ya da kurumlar arasında karşılıklı olarak bir güvene dayalı geliştirilen ilişkiler setidir. Bu kavram ilk olarak Putnam (1993) tarafından ortaya konulmuş, 1993 yılında Putnam'ın İtalya üzerinde yaptığı öncü çalışmayla birlikte kalkınma ekonomisi literatürüne girmiştir (Putnam, 1993, s. 1-9). Putnam'ın yaptığı çalışmayı destekleyen güncel katkılara bakıldığında; Çoban ve Balıkcıoğlu (2020) yapmış olduğu çalışmalarında güven, inovasyon ve ekonomik büyüme arasındaki bağlantıyı araştırmış, güven kavramına inovasyon sürecini de dahil etmişlerdir (Çoban ve Balıkcıoğlu, 2020, s. 89). Cinel ve Yolcu (2021) çalışmalarında güvenin ekonomik büyümeye etkisi sürecine yapay sinir ağları modeli dahil ederek literatüre katkı sunmuşlardır (Cinel ve Yolcu, 2021, s. 2513). Hüseynova vd. (2022) yapmış oldukları çalışmalarında Azerbaycan 'da Covid-19 döneminde bile ekonomik güven endeksi ile büyüme arasındaki korelasyonun geçerliliğini araştırarak konuya farklı bir boyut getirmişlerdir Hüseynova vd., 2022, s. 875).

Güvenin ekonomik büyümeye etkisi ile ilgili hipotez ülkelerin yaşadıkları tecrübeleriyle sınanarak doğrulanmış olsa da bu konuya ilişkin hala literatürde ortaya konulmuş mevcut bir teori yoktur. Güven ile ekonomik büyüme arasında bir ilişki olup olmadığına bakmak isteyen bir araştırmacı bu iki değişken arasındaki korelasyonel duruma

bakarak bunu anlayabilir (Özsağır, 2007, s. 59). Bu korelasyona bakılmadan önce araştırmanın belirlendiği 2012-2023 yılları arasında ekonomik güven endeksinin ülkedeki durumuna bakmak yerinde olacaktır.

Grafik 1.Türkiye’de Ekonomik Güven Endeksinin Yıllara Göre Değişimi 2012-2024

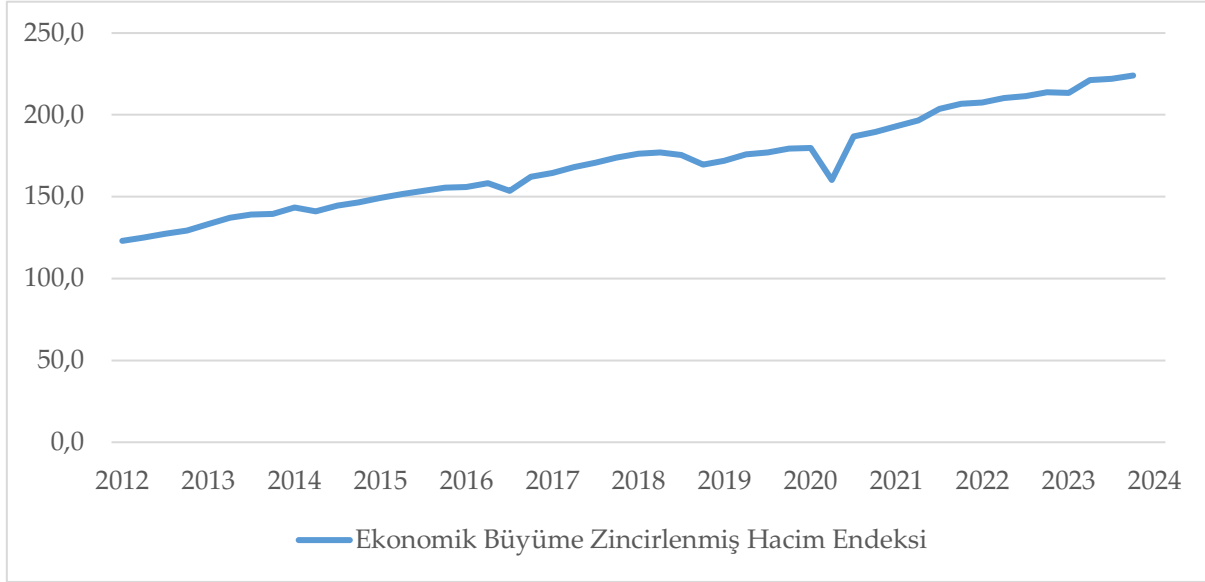

Kaynak: TÜİK 2024 verilerine dayanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ekonomik güven endeksinin 0 ile 200 arasında bir değer alabileceği bu değerın 100’den büyük olmasının ülke açısından olumlu, 100’den küçük olmasının ülke açısından olumsuz olarak yorumlanması gerektiğine daha önceki sayfalarda değinilmiştir. Türkiye açısından bakıldığında 2012 yılı Ocak ayından başlayarak 2023 yılı Aralık ayı bitimine kadar hiçbir ayda endeksin 100 ve üzeri bir değer almadığı grafikte görülmektedir. Endeksin Türkiye’de yıllara göre değişimine bakıldığında 2012-2024 yılları itibariyle çok hareketli olmayan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. 2021 yılının II. Çeyreğinde başlayan düşüş 2022 yılının II. Çeyreğine kadar 4 çeyrek dönemde devam ettirilmiştir. Bunun nedeniyle ilgili olarak TÜİK’in 2023 yılı I. çeyrek için yayınladığı rapora göre ekonomik güven endeksinin düşme nedeninin reel kesim, hizmet, perakende, inşaat ve ticaret güven endekslerinin yaşadığı düşüşten kaynaklandığı görülmektedir.

1.1. Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme kavramıyla ifade edilmek istenen durum ekonominin fiziki boyutunda gerçekleşen niceliksel artış olarak tanımlanmaktadır (Daly, 1987, s. 323). Ekonomik büyüme birçok farklı şekilde hesaplansa da TÜİK bu hesaplamaları üretim yoluyla, gelir yoluyla, harcama yoluyla olan yöntemlerin hepsini bir arada kullanarak gerçekleştirmektedir. Bu üç bileşenli tahmine rağmen TÜİK tarafından kullanılan temel yöntem üretim yöntemi olup bu yöntemde hesap ilk kez yapılır ve daha sonraki tüm yapılan hesaplar bu ilk yapılan hesaba göre dengelenmektedir. Burada GSYH cari fiyatlar üzerinden, zincirlenmiş (Laspayres) hacim indeksi kullanılarak hesaplanmaktadır (TÜİK, 2023b). Türkiye’de ekonomik büyümenin zincirlenmiş hacim endeksine göre 2012-2023 yılları arasında hesaplanan üçer aylık dönem verilerinden yola çıkarak oluşturulan grafik şöyledir.

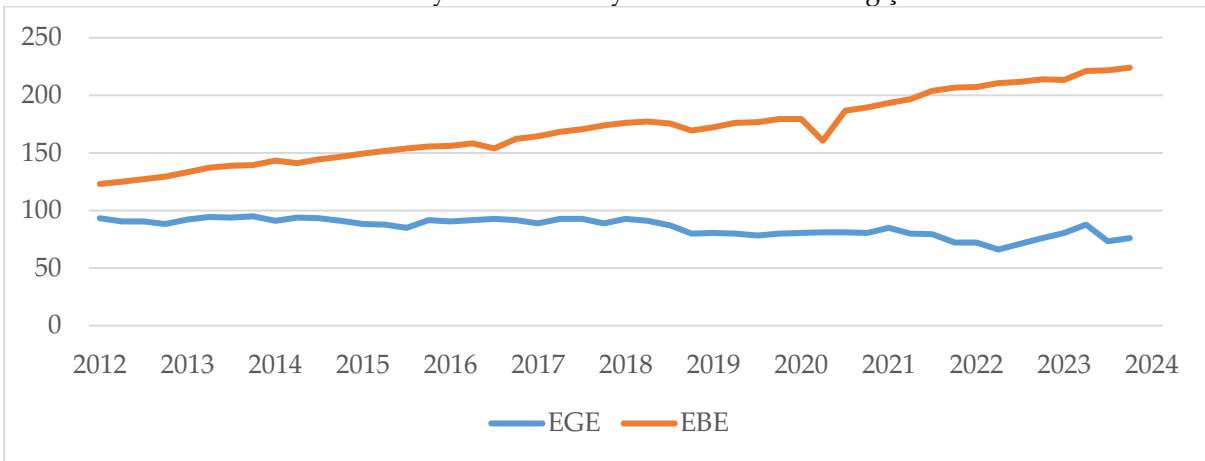
Grafik 2. Ekonomik Büyümenin Türkiye’de Yıllara Göre Değişimi 2012-2024

Kaynak: TÜİK 2024 verilerine dayanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur

Ekonomik büyüme unsurunun Türkiye’de yıllara göre değişimine bakıldığında 2012-2024 yılları itibariyle çok inişli çıkışlı bir trende sahip olmadığı görülmektedir. 2020 yılının II. Çeyreğinde görülen ani bir düşüş hariç genellikle yükselme eğilimindedir. Bu ani düşüş tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan pandemi etkisiyle devlet nihai tüketim harcamaları ile mal ve hizmet ihracatında yaşanan %35,3 lük bir düşüşten kaynaklanan bir %11’lik azalmadır. Daha sonraki dönemlerde toparlanma gerçekleşerek grafik yönü tekrar yükselen bir sürece geçiş yaşamıştır (TÜİK, 2020).

1.2. Ekonomik Güven ve Ekonomik Büyüme İlişkisi

Ekonomik güven endeksinin ekonomik büyüme ile olan etkileşimi grafik 3’te gösterildiği gibi olmaktadır.

Grafik 3. Ekonomik Büyümenin Türkiye’de Yıllara Göre Değişimi 2012-2024

Kaynak: TÜİK 2024 verilerine dayanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur

Grafik 3'te ekonomi güven endeksi değişkeni ile ekonomik büyüme değişkeni aynı grafik içerisinde görülmekte olup grafikten de anlaşılacağı üzere 2012-2023 yılları arasında ekonomi güven endeksi artış yönünde hareket ederken, ekonomi büyüme endeksi özellikle 2018 yılından sonra azalış yönünde hareket etmektedir.

2. Literatür Araştırması

Boulila ve ark. (2008), yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında, ekonomik büyüme ve sosyal güven arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma 1980-2000 dönemi arasında 20 yıllık bir süreçte, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kategorisine dahil 35 ülke üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre sosyal güven unsuru arttıkça ekonomik büyüme durumunun anlamlı ve pozitif bir şekilde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zanin (2010), yılında yapmış olduğu çalışmasında AB ülkeleri içerisinde Avusturya, Estonya, Danimarka, Fransa, Finlandiya ve İtalya için ekonomik duyarlılık ve ekonomik büyüme arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmada 1985-2008 dönemi arasındaki veriler kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ekonomik duyarlılıktaki değişim her ülke açısından ekonomik büyüme kavramında aynı sonuçları göstermemektedir.

Topuz (2011), çalışmasında tüketici güven endeksi ile hisse senedi fiyatları arasındaki bağlantıyı araştırmış, sonuç tüketici güven endeksinden, hisse senedi fiyatlarına tek yönlü bir nedensellik ortaya çıkmıştır.

Safina(2015), çalışmasında güven seviyesi ile kişi başına düşen gayri safi yurt içi hasıla arasında bir nedensellik olup olmadığını araştırmış, sonuç olarak ikisi arasında anlamlı pozitif bir ilişkinin mevcut olduğu yalnız güven unsurunun ekonomik büyümeyi doğrudan etkilemediği bulunmuştur.

Mazurek ve Mielcova (2017) çalışmalarında tüketici güven endeksi ile ABD'deki reel gayri safi yurt içi hasıla büyümesi arasındaki korelasyonu inceledikleri çalışmalarında, uzun dönem için gayri safi yurt içi hasılanın tüketici güven endeksine bağımlı olduğunu ve tüketici güven endeksinde meydana gelen değişmelerin GSYH' da değişmelere neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır

Kasmaoui vd. (2018), gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarında Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesinde yer alan 14 ülke için ekonomik güven ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin varlığını araştırmışlardır. Araştırmada dönem olarak 2010-2014 yılları arasındaki veriler kullanılmıştır. Çalışma neticesinde elde edilen bulgulara göre 14 ülkenin hepsinde ekonomik güven arttıkça ekonomik büyümenin de anlamlı ve pozitif bir şekilde artacağı; ekonomik güvende ortaya çıkan %10'luk bir artışın ekonomik büyümeyi de aynı doğrultuda pozitif olarak %0,44 oranında arttıracığı sonucuna ulaşmışlardır.

Demirgil (2019), yapmış olduğu çalışmasında Türkiye'de reel faktör dışında güven unsurunun ekonomik büyüme üzerinde bir etkisi olup olmadığını araştırmıştır. 2010-2018 yıllarını kapsayan araştırmada çeyrek dönemleri kapsayan 108 adet veri kullanılmış olup değişken olarak ekonomik güveni ölçmek için ekonomik güven endeksi, ekonomik büyümeyi ölçmek için de sanayi üretim endeksi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular

neticesinde çalışmacı, güven endeksinde oluşan %1'lik bir yükselmenin, ekonomik büyüme üzerinde %0.56'lık bir yükselme meydana getirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Süsay ve Ünal (2020), yapmış oldukları çalışmalarında güven endeksleri içerisinde seçmiş oldukları Volatilité Endeksiyle birlikte Kredi Temerrüt Takasıyla ekonomik büyüme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunup bulunmadığını ölçmek istemişlerdir. Çalışmada 2014-2019 yılları arasında çeyrek dönemlik ekonomik güven endeksi, finansal hizmetler güven endeksi, Sanayi üretim endeksi ve CDS prim değişkenleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ekonomik büyümeyi temsilen kullanılan sanayi üretim endeksi ile ekonomik güven endeksi arasında iki yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna varılmış, CDS primleriyle böyle bir ilişki tespit edilememiştir.

Yaşar ve Ceylan (2020), yapmış oldukları çalışmalarında ekonomik büyüme ile güven arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada 2004-2019 yılları arasında çeyrek dönemlik veriler kullanılmış olup ekonomik büyüme yerine GSYH, güven unsuru yerine de ekonomik güven endeksinin alt bileşenlerinden birini oluşturan tüketici güven endeksi değişkenleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kısa dönemde güven ile hasıla arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisi mevcut olup bu ilişki aynı zamanda uzun dönemin de belirleyicisi durumundadır.

3. Yöntem

Ekonomik güven endeksi ile-ekonomik büyüme arasındaki korelasyon bağlantısının incelendiği bu araştırmada, güvenilir kaynaklardan araştırmaya uygun ikincil veriler elde edilmiştir. Ekonomik güven endeksi aylık periyotlarda yayınlandığı için analizde iki değişken arasında denklik elde edebilmek adına aylık veriler üçer aylık şekilde geometrik ortalamaları alınarak analize dahil edilmiştir. Ekonomik güven endeksi; 6 birbirinden farklı sektör olan hizmet, inşaat, reel kesim, ticaret, tüketici ve perakende alanlarında birbirinden farklı 20 farklı alt bileşeni içerisinde barındıran bileşik bir endeks olmakla birlikte hem tüketici kesiminin hem de üretici kesiminin, ekonominin genel süreciyle ilgili mevcut değerlendirmelerini ve beklentilerini içeren bir endekstir. Endeks 100'den küçükse güvenin düşük olduğu, 100'den büyükse geleceğe yönelik güvenin yüksek olduğunun bir göstergesidir. İktisadi yönde beklentilerinde kişilerin ve firmaların davranışlarını nasıl etkilediğini görebilmek, bu bağlamdan yola çıkarak gelecekle ilgili tahmin yapabilmek adına önemli bir endekstir. 2004 yılından itibaren TÜİK tarafından hesaplanan bu endeks için veri yılının 2012-2023 olarak belirlenmesinin sebebi 6 endeksin de 2012 itibarıyla ekonomik güven endeksine katılmış olmasıdır. Ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme arasında mevcut bir bağlantı olup olmadığı, eğer var ise bu bağlantının pozitif ya da negatif yönde olup olmadığını görebilmek için değişkenlere Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır.

Korelasyon analizi iki değişken arasındaki mevcut olan bir ilişkinin büyüklüğünü, yönünü ve önemini belirlemeye yarayan yöntemdir. 1. değişken ve 2. değişken arasında basit doğrusal bir regresyon modeli kurulabiliyorsa, bu iki değişken arasında basit korelasyon ilişkisi de kurulabilir. Korelasyon analizinin uygulandığı veri setinde yer alan değişkenlerin bağımlı ya da bağımsız değişken olmaları dikkate alınması gereken bir durum değildir. Regresyon modellerinde İki değişken arasında kullanılacak model belirlerken bazı varsayımların yerine gelmesi koşulu aranır. Korelasyonda böyle bir koşul gerekli olmayıp

verilerin en az aralıklı ölçekle elde edilmiş olması analiz için yeterlidir. İki değişken arasındaki ilişkinin düzeyini tespit edebilmek için korelasyon katsayısı ile hesaplanır (Yıldız, 2007, s. 11).

Korelasyon analizi uygulanacak endeks verileri tablo 1 deki gibidir.

Tablo 1. Ekonomik Güven Endeksi ve Ekonomik Büyüme Endeksi Analiz Verileri

	Mevsimden arındırılmış EGE geometrik ort.				EB zincirlenmiş hacim endeksi			
	I Çey	II Çey	III.Çey	IV.Çey	I Çey	II Çey	III.Çey	IV.Çey
2012	93,33	90,59	90,29	88,14	123,0	125,2	127,4	129,4
2013	91,99	94,19	94,08	94,95	133,2	137,1	139,1	139,4
2014	91,29	93,62	93,46	90,99	143,4	141,1	144,6	146,5
2015	88,45	87,82	84,8	91,61	149,3	151,6	153,7	155,5
2016	90,76	91,46	92,75	91,37	156,1	158,3	153,8	162,2
2017	88,92	92,76	92,46	88,56	164,4	168,2	170,7	174,0
2018	92,86	90,99	87,01	80,02	176,2	177,2	175,5	169,4
2019	80,32	80,05	78,36	80,15	172,1	176,0	176,9	179,3
2020	80,69	81,13	81,22	80,69	179,6	160,4	186,7	189,4
2021	84,82	79,71	79,13	72,19	193,3	196,6	203,8	207,0
2022	72,19	66,07	70,83	76,13	207,4	210,3	211,5	213,9
2023	80,55	87,86	73,02	75,82	213,5	221,3	221,9	224,1

Kaynak: TUIK.gov.tr, 2024.

Bu analizde değişkenler arasında bir ilişki bulundu ise bu ilişki derecesini ölçen katsayıya korelasyon katsayısı denir ve bu katsayı (r) harfi ile gösterilir. Korelasyon katsayısı (r) nin aldığı katsayı değeri -1 ile 1 arasında olup, bu katsayı değerinin mutlak değerinin büyük olması değişkenler arasında güçlü bir ilişki olduğuna yorumlanmaktadır. Katsayının küçük olması ise değişkenler arası zayıf bir ilişkinin mevcut olduğuna işaret etmektedir. Uygulamalarda en fazla kullanılmakta olan korelasyon analizleri Spearman ve Pearson korelasyon analizleridir (Bonett ve Wright, 2000, s. 23). Pearson korelasyon analizi ise ölçülmek istenen iki değişken arasında mevcut doğrusal ilişkinin yönü ve kuvveti arasında bilgi edinebilmek için yapılan analizdir. Burada korelasyon katsayısı (r) ile beraber popülasyon katsayısı da (p) kullanılmakta olup bu katsayı -1 ile +1 arasında değer almaktadır. Pearson korelasyon katsayısı 1'e ne kadar yakın ise değişkenler arasında ilişkinin o kadar kuvvetli olduğu, katsayı değeri 0' a ne kadar yakın ise ilişkinin kuvvetinin o kadar zayıf olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Akgül, 2003, s. 382). Aşağıdaki tabloda genel kurallar verilmektedir

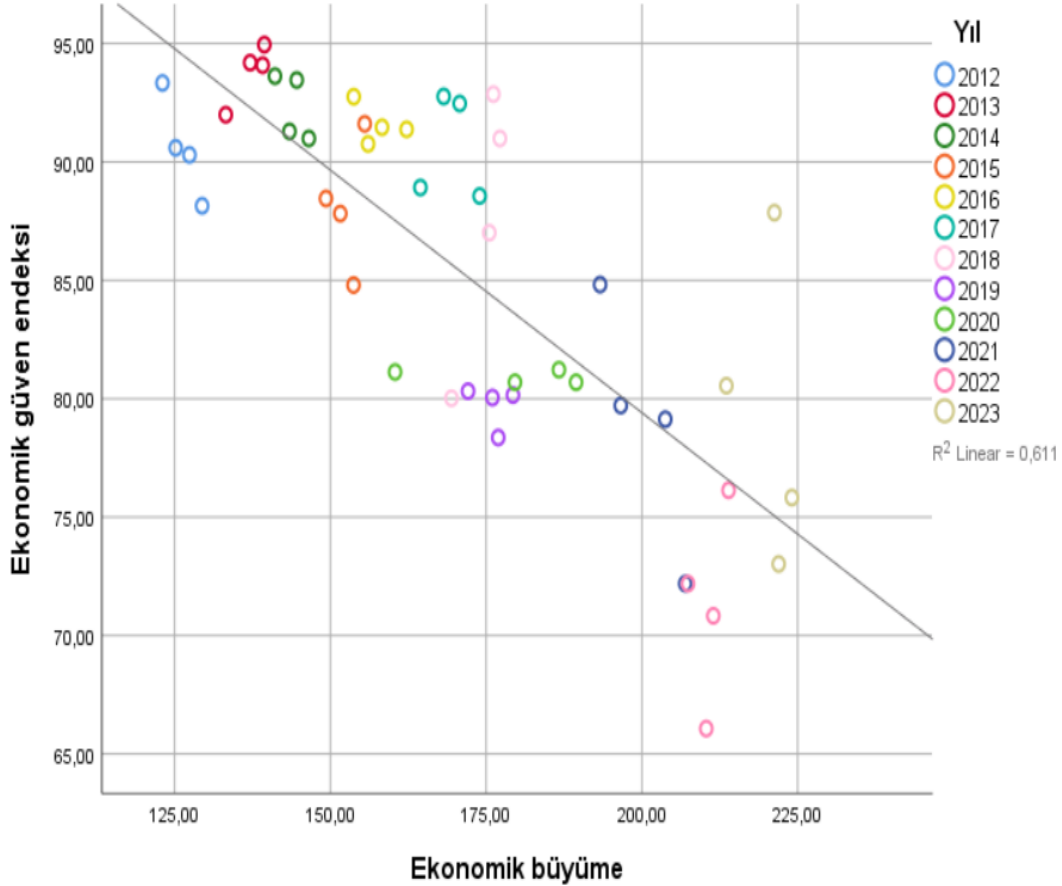
Tablo.2 Pearson Korelasyon Katsayı Durumu, Kuvvet ve Yön

Pearson korelasyon katsayısı (r)	Kuvvet	Yön
5'ten büyük	Güçlü	Pozitif
3-5 arası	İlman	Pozitif
0 ile3 arası	Zayıf	Pozitif
0	Hiçbiri	Hiç biri
0 ile -3 arası	Zayıf	Olumsuz
-3 ile - 5 arası	İlman	Olumsuz

Kaynak: Turney, 2024.

Analiz gerçekleştirilmeden önce ilk olarak güven endeksi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin dağılımını incelemek yerine olacaktır. Grafik 4'te ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme endeksi arasındaki ilişki dağılımı gösterilmektedir.

Grafik 4.Ekonomik Güven Endeksi ve Ekonomik Büyüme Arasında Korelasyon 2012-2024

Kaynak: TÜİK 2024 verilerine dayanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Mevcut ilişki dağılımı Grafik 4 saçılım grafiği üzerinde gösterilmektedir. Araştırılmak istenen İki değişkene ait sayısal verilerin, bir nokta şeklinde temsil edildiği en eski grafik türlerinden birisi olan saçılım grafiği, veriler arasında mevcut ilişkiyi görselleştirir. Grafik üzerinde işaretlenen her bir nokta bir gözlemi temsil etmektedir (Kılıç, 2021, s. 57).

İlk başta seçilen değişken verileri, grafik içerisinde ekonomik güven endeksi ve ekonomik büyüme endeksi eksenleri içerisindeki koordinatlarına yerleştirilecektir. Yerleştirme bittikten sonra çizilen bir doğrunun yönüne bakılarak ilişki düzeyinin pozitif mi negatif mi olduğu belirlenecektir. Doğru sağa eğimli ise pozitif bir ilişki, sola eğimli ise negatif bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Son olarak koordinatlarına yerleştirilen verilerin dağılımının doğruya ne kadar yakın olduğu incelenecek, veriler doğruya çok yakın ise ilişkinin kuvvetli olduğu, değilse zayıf olduğu yönünde bir çıkarım gerçekleştirilecektir. Mevcut saçılım grafiğinde doğru sola eğimli olup, veriler çok yakın olmasa da yine doğru etrafında toplanmaktadır. Bu durumda saçılım grafiğine göre ekonomik büyüme ile ekonomik güven endeksi arasında negatif yönlü ama güçlü bir ilişkinin varlığı görülmektedir. Son olarak

verilere Pearson Korelasyon Analizi uygulanmış ve analiz sonucu elde edilen katsayılar Tablo-3' de gösterilmiştir.

Tablo 3. Pearson Korelasyon Analizi Sonucu

		Ekonomikgüven endeksi	Ekonomik büyüme
	<i>r</i>	1	-.781**
Ekonomik güven endeksi	<i>p</i>		.000
	<i>n</i>	48	48
	<i>r</i>	-.781**	1
Ekonomik büyüme	<i>p</i>	.000	
	<i>n</i>	48	48

**Korelasyon .01 düzeyinde anlamlıdır.

Korelasyon analizi sonucuna göre korelasyon katsayısını temsil eden r -.781 ve p 0 sonucunu göstermektedir. Bu durumda $r = -.781$, $p < .01$ değerlerini almakta olup bu değerler ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme arasında 2012- 2023 yılları arasında negatif yönlü ama güçlü bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Çalışmada ekonomik güven ile ekonomik büyüme ilişkisi incelenmiş, ekonomik güven unsurunun büyümeye ne derece etkisi olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın başında ekonomik güven, ekonomik büyüme ve birbirleriyle olan ilişki yönü hakkında genel bir bilgilendirme yapılmıştır. Yapılan genel bilgilendirmeden sonra bu alanda yapılan literatür çalışmasına değinilmiş bulunan sonuçlar ortaya konmuştur. Son olarak ise ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin varlığı ve yönünü tayin edebilmek adına değişkenlere Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Değişken olarak ekonomik güveni temsilen ekonomik güven endeksi, ekonomik büyümeyi temsilen de mevsimsel etkilerden arındırılmış büyüme endeksi alınmıştır. Ekonomik güven endeksi ile ekonomik büyüme endeksinin mevcut olan ilişkisini tespit edebilmek adına yapılan Pearson Korelasyon analizinde değişkenler arası negatif bir korelasyon tespit edilmiştir. Bu korelasyon ekonomik güven azaldıkça ekonomik büyümenin arttığı, tam tersi güven arttıkça ekonomik büyümenin azaldığı yönünde bir sonucu barındırmaktadır. Araştırma bulgusu Çelik vd. (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile uyumludur. Normalde olması gereken güven arttıkça olumlu beklentilerle birlikte haliyle harcamaların artması, bunun da ekonomik büyümeye olumlu etkisi olacağı yönünde iken Çelik vd. olaya çok farklı bir bakış açısı getirerek bulgularımızı destekler nitelikte bir araştırma sonucu açıklamıştır. Çelik vd. İstanbul Borsası ve güven arasında ilişkiyi araştırmış %65 inin yabancı olduğu İstanbul Borsasında sonuç olarak borsa %1 lik artsa, güvenin %1.36 azalacağı bulgularına ulaşmışlardır. Çelik vd. bu duruma kriz döneminde hanehalkı olumsuz ve harcama azaltırken, borsa yatırımcılarının tam tersi

yatırımları arttırdığını, hanehalkının belirsiz geleceğe göre, yatırımcılarında riskli bir geleceğe göre hareket ettiğini ortaya koymuştur. Bunun dışında bulgular Heliwell (1996), Putnam (1995) ve Roth (2009) araştırmalarını desteklemiştir.

Literatürde ekonomik güven endeksiyle ekonomik büyüme arasında ilişkiyi ölçen çalışma sayısı az olduğu için yapılan bu çalışma literatüre katkı bağlamında önemli bir boşluğu dolduracak çalışmalardan biri olacaktır. Güven endeksiyle ilgili genellikle yapılan çalışmalar ekonomi güven endeksinin 6 alt endeksinden biri olan, tüketici güven endeksinin etkileriyle ilgili olup ekonomik sistem bir bütün olarak değerlendirildiğinde sadece bu yönüyle sürece bakmak eksik değerlendirmelere neden olabilmektedir. Bu konu ile ilgili literatür bağlamında genellikle elde edilen sonuçlar ekonomi güven endeksinin ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilediği yönünde iken, bu çalışma literatürde daha önce çok konuşulmamış, çok rastlanmamış bulguları ortaya koyduğu için araştırmacılar açısından yeni tartışma ve araştırmaları da beraberinde getirecek, iktisadi karar alıcı birimlerin olaya daha geniş bir açıyla yaklaşmasına neden olabilecektir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, çalışmanın özgün olduğunu bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışmanın tek yazarlıdır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Çalışma tek bir yazar tarafından ortaya konduğundan, çalışma gerçekleştirilirken yapılan literatür taraması, analiz ve diğer tüm aşamalarda hiçbir çıkar çatışması durumu ortaya çıkmamıştır.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. ve Scott, A. (1994). Consumer confidence and rational expectations: are agents' beliefs consistent with the theory?. *The Economic Journal*, 104(422), 1–19. <https://doi.org/10.2307/2234671>
- Akerlof, G. A. ve Shiller, R. J. (2010). *Animal spirits: How human psychology drives the economy, and why it matters for global capitalism* (2. Basım). Princeton University.
- Akgül, A. (2003). *Tıbbi araştırmalarda istatistiksel analiz teknikleri SPSS uygulamaları* (2.Basım). Emek Ofset Ltd. Şti.

- Altuntaş, S. T., Sarıkovanlık, V. ve Mera, N. (2017). Effects of expectations and confidence indices on financial markets. *The Journal of Accounting and Finance*, (Special Issue), 142-151.
- Bonett, D. G. ve Wright, T. A. (2000). Sample size requirements for estimating pearson, kendall and spearman correlations. *Psychometrika*, 65(1), 23-28. <https://doi.org/10.1007/BF02294183>
- Boulila, G., Bousrih, L. ve Trabelsi, M. (2008). Social capital and economic growth: Empirical investigations on the transmission channels. *International Economic Journal*, 22(3), 399-417. <https://doi.org/10.1080/10168730802287994>
- Cinel, E. A. ve Yolcu, U. (2021). Economic confidence index and economic growth relationship: Prediction with artificial neural networks in the case of Türkiye. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(36), 2491-2517. <https://doi.org/10.26466/opus.885417>
- Çelik, S., Aslanoğlu, E. ve Deniz, P. (2010). The relationship between consumer confidence and financial market variables in Türkiye during the global crisis. *Topics in Middle Eastern and African Economies*, (12), 1-17.
- Çoban, H. ve Balıkçioğlu, E., (2020). Güven, inovasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 77-92.
- Daly, H. E. (1987). The economic growth debate: what some economists have learned but many have not. *Journal of Environmental Economics and Management*, 14, 323-336. [https://doi.org/10.1016/0095-0696\(87\)90025-8](https://doi.org/10.1016/0095-0696(87)90025-8)
- Demirgil, B. (2019). Ekonomik büyümede güven faktörünün etkisi: Türkiye Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(3), 155-163.
- Eyüboğlu, K. ve Eyüboğlu, S. (2017). Ekonomik güven endeksi ile hisse senedi fiyatları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Türkiye Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 603-614.
- Heliwell, J. (1996). Economic growth and social capital in Asia (Working Paper no: 5470). NBER.
- Hüseynova, A., Mazanova, O., Mammadova, S., Majidova, S., Aslanova, A. ve Rustamova, S. (2022). Azerbaycan'da ekonomik güven endeksi ve gayri safi yurtiçi hasıla büyümesi. *Wseas İşletme ve Ekonomi İşlemleri Dergisi*, 19(75), 867-875. <https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.75>
- Kılıç, İ. A. (2021). *İletişim ve iletişim araçlarında r-studio ile veri görselleştirme* (1. Basım). İksad Publishing House.
- Kasmaoui, K., Mughal, M. ve Bouoiyour, J. (2018). Does trust influence economic growth? Evidence from the Arab world. *Economics Bulletin*, 38(2), 880-891.

- Mazurek, J. ve Mielcova, E. (2017). Is consumer confidence index a suitable predictor of future economic growth? An evidence from the USA. *E+M: Ekonomie a Management*, 20(2), 30-46. <https://doi.org/10.15240/tul/001/2017-2-003>
- Özsağır, A. (2007). Ekonomide güven faktörü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 46-62.
- Putnam, R. D. (1993). The prosperous community. *The American Prospect*, 4(13), 35-42. <https://doi.org/prospect.org/print/V4/13/putnam-r.html>
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6, 65-78.
- Roth, F. (2009). Does too much trust hamper economic growth?. *Kyklos International Review For Social Science*, 62(1), 103-128. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6435.2009.00424.x>
- Safina, D. (2015). Trust and economic growth in Russian Society. *Procedia Economics and Finance*, 24, 563 - 567.
- Solomon, R. C. ve Floreres, F. (2001). *Building trust in business, politics, relationship and life* (1. Basım). Oxford University Press
- Süsay, A. ve Ünal, A. E. (2020). Seçilmiş güven endeksleri, vix ve cds primlerinin büyümeye etkisi: Türkiye örneği. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 83-97.
- Şeyranoğlu, O. (2023). Tüketici güven endeksi ile finansal yatırım araçlarının reel getirileri arasındaki nedensellik ilişkilerinin değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(29), 572 - 593. <https://doi.org/10.38155/ksbd.1279166>
- Topuz, Y. V. (2011). Tüketici güveni ve hisse senedi fiyatları arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 53-65.
- Turney, S. (2024). Pearson correlation test. <https://www.scribbr.com/statistics/pearson-correlation-coefficient/> adresinden 12 Temmuz 2024 yılında alınmıştır.
- Tuik (2020). Ekonomik büyüme endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-II.-Ceyrek:-Nisan---Haziran,-2020-33605#:~:text=Takvim33605#:~:text=Takvim%20etkisinden%20ar%C4%B1nd%C4%B1r%C4%B1lm%C4%B1C%9F%20GSYH%20zincirlemi%C5%9F,g%C3%B6re%20%10%20C0%20azald%C4%B1.&text=%C3%9Cretim%20y%C3%B6ntemiyle%20GSYH%20tahmini%202020,milya%20643%20milyon%20TL%20oldu> adresinden 1 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.
- Tuik (2021). Ekonomik güven endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ekonomik-Guven-Endeksi-Aralik-2021-37519> 1 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.
- Tuik (2023a). Ekonomik güven endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ekonomik-Güven-Endeksi-Ocak-202%20tüketici%20ve,eğilimlerini%20özetleyen%20bir%20bileşik%20endekstir> adresinden 1 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.

Tuik (2023b). Ekonomik büyüme endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=D%C3%B6nemseller-Gayrisafi-Yurt-%C4%B0%C3%A7i-Has%C4%B1la-IV.-%C3%87eyrek:-EkimAra%C4%B1k-ve-Y%C4%B1l%C4%B1k,-2023-53756&dil=1> adresinden 1 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.

Tuik (2024). Ekonomik güven endeksi. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ekonomik-Guven-Endeksi-Ocak-2024-53588> adresinden 1 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.

Yaşar, G. ve Ceylan, S. (2020). Tüketici güven endeksi ile gsyh arasındaki ilişki. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 343-353.

Yıldız, V.,(2007). *Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi I. sınıfına kayıt olan öğrencilerin öğrenci seçme sınavı puanları yönünden bazı faktörlere göre incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.

Young, W., Lesson, R. ve Darity, W. (2004). *Economics, economists and expectations: From microfoundations to macroapplications* (1. Basım). Routledge Taylor Francis Group.

Zanin, L. (2010). The relationship between changes in the economic sentiment indicator and real gdp growth: a time-varying coefficient approach. *Economics Bulletin*, 30(1), 837-846.

EXTENDED ABSTRACT

The Economic Confidence Index is a composite index summarizing the evaluations of the general economic situation existing in a country, the expectations for the future, and the trends that producers, who carry out production actions to meet the demands of consumers living in the same country according to their desires and needs, as well as to make a profit, think of forming in line with these expectations. This composite index consists of the consumer confidence index, the service sector confidence index, the retail trade confidence index, the seasonally adjusted real sector confidence index, the retail trade confidence index and a composition created by calculating the weighted average of subindices to these indices.

Within the scope of this calculation, the weighted composition of a total of 20 different indices, which are subcomponents of the consumer confidence index, service sector confidence index, retail trade sector confidence index, seasonally adjusted real sector confidence index, retail trade sector confidence index and construction sector confidence indices, constitutes the economic confidence index in that country. This weighted calculation is as follows: Consumer 20%, Real sector (manufacturing industry) 40%, Service 30%, Retail trade 5%, and Construction 5%. The 20 different sub-indices used to calculate this total occurrence consist of data compiled by the Turkish Statistical Institute in the first week of each month. When this index takes on a value between 0 and 200, and the index is greater than 100, it indicates a general positive assessment of the current economic situation in the country and a positive outlook, whereas when this index is less than 100, contrary to optimism, it indicates a poor assessment of the general economic situation, non-positive expectations about the future, and a pessimistic sentiment prevailing throughout the country about the general course of things.

Economic growth is the increase in the quantity of goods and services produced over time within an economy compared to the previous period. Economic growth also represents an

increase in investments. The traditional method used to calculate how much the concept of growth has increased compared to the previous year is measuring the percentage of increase in real gross domestic product compared to the previous period. The concept expressed by economic growth, in economic terms, is considered the growth in potential production.

When examining the relationship between the Economic Confidence Index and economic growth, the first issue to be decided is whether the Economic Confidence Index affects economic growth or whether economic growth triggers this situation. In our study, we proceed with the hypothesis that the Economic Confidence Index has an impact on economic growth. The idea submitted from our perspective is that as people's confidence in the economy grows, the tendency to hold back money decreases, and spending and investment will increase.

The year in which the economic confidence index began being calculated by the Turkish Statistical Institute is 2007. Although it was 2007 when these calculations started, until the year 2012, these calculations were only made on the basis of the consumer confidence index, the real sector confidence index, and the sub-indices related to these two indices. As of 2011, the other three indices, the retail trade sector confidence index, the service sector confidence index and the construction sector confidence index, were also included in the calculation. This is the entire reason why the study's beginning year is 2012.

In terms of the economic growth development process as of 2012, this process was again measured by the economic growth chained volume index calculated by the Turkish Statistical Institute. The chained volume index is calculated in quarterly periods and published four times each within one year on the official website of the Turkish Statistical Institute. The volume index, which has been on a constantly increasing trend since 2007, has only been in decline for six periods. These are the second and fourth periods of 2014, the third and fourth periods of 2018, the second period of 2020, and the first period of 2023, for a total of 6 periods observed with a downward trend. The February 6th earthquake in the first period of 2023 and the fact that the pandemic made an impact in 2020 are indisputable realities for the Turkish economy. In terms of economic confidence, it is observed that Türkiye did not exceed 100 in any period after 2012, and in fact, the best value of 94.19 it achieved occurred only in the second quarter of 2013, and no such figure has ever been achieved again.

The smooth continuation of economic function in countries depends not only on the factors that take place in the real sector but also on the future expectations of consumers and producers. The data from the years between 2012-2023 were used in this study to gauge whether or not there is a connection between the economic perceptions of consumers and producers, who have developed expectations for the existing economic process, and economic growth. The seasonally adjusted economic confidence index, which has been regularly generated by Tuik since 2004, and the seasonally adjusted chain volume index quarterly data representing economic growth were used to measure the expectations of consumers and producers in this study. The geometric average method was utilized to convert the data on economic confidence that is calculated and published monthly to quarterly period data in order to comply with the published quarterly data on economic growth.

The study consists of 5 sections. In the first section, information is provided on the economic confidence index; in the second section, information is provided about the concept of economic growth; in the third section, we try to understand the relationship between the economic confidence index and growth; in the fourth section some studies done in this field are presented, and in the last section a Pearson Correlation Analysis is done. According to the findings from the Pearson Correlation analysis, a negative correlation was found between economic confidence and economic growth in Türkiye. Trying to understand the reasons for this is a subject for a separate study.